

spominja, kdaj je bila na Primorskem zadnja deželna učiteljska konferenca! In vendar bi se morala vršiti vsakih šest let! Ali morda za Primorsko niso potrebne take konference? Seveda, po nazorih vlade — ne. Ali oni, ki poznajo šolske razmere na Primorskem, so drugega mnenja o tem. Ali ni naravnost škandalozno, da v tržaški okolici še vegetirajo za mladino v 13. in 14. letu slaboznani nadaljevalni tečaji, kakor v kaki alpski, od prometa oddaljeni deželi?! In kje so na Primorskem slovanske meščanske šole? Seveda naš delavec naj ostane glup, naj zna kvečjemu kamenje tolči; za boljša dela v industrijskih podjetjih se potem importira tujec, ki gleda našega, v izobrazbi zanemarljivega delavca kakor heteljše iz meščanskih šol; pri nas so za to. — Drugod se rekrutira dijaštvo učito ustvarili nekaj mizernih enoletnih tečajev pod donečim imenom c. kr. pripravnic, ki jih pa (Sežana!) morajo zatvarjati, ker ni učencev.

In knjige za ljudske šole? Deželna učiteljska konferenca bi mogla in morala dati inicijative za taka vprašanja. Naša pokrajina ima svoje posebne potrebe glede šolske organizacije; saj vendar ne bomo menda vedno trpeli, da Slovenec le takrat odhaja na morje kadar z lačnim trebuhom obrača skrbni (!) domovini hrbet! Torišče za taka razmotrivanja je ravno deželna učiteljska konferenca. A pri nas takih konferenci ni, ker edini slovanski deželni šolski nadzornik izmed kupov aktov in zaradi nagromadenega dela sploh ne more priti do tega, da bi jo sklical.

Zato moramo odločno zahtevati, da se čim prej ustanovi še eno mesto deželne šolskega nadzornika za slovansko šolstvo na Primorskem! Proračunske razmere — kakor dokaj radi naglašajo ob raznih prilikah — tu ne smejo prihajati v poštev. Če proračun zmre milijone za širjenje nemštva, se morajo najti tudi potrebni tisočaki za naše zahteve!

Obrtno šolstvo v Trstu.

Pomen obrtno-nadaljevalnih šol za obrtnike.

Ministrstvo za javna dela posvečuje veliko pozornost obrtnemu stanu. Saj je znano, da se more v današnjem eksistenčnem boju le zadostno izobraženo občinstvo uspešno razvijati, zato pa tudi bolj pazi, da se resnično izvaja novi obrtni zakon!

Ta zakon je stopil v veljavo dne 5. februarja l. 1907. Za obrtnike je uvedel mnogo novega, pred vsem pa odreja, da bodo postajali v bodoče mojstri le resnično zadostno izobraženi obrtniki. — Dostoj za duševno obrtnikovo izobrazbo ni nihče vprašal. Obrtniki so se učili 2 ali 3 leta kot vajenci, po tej dobi so dobivali od mojstrov ali zadrug učna izpričevala, so službovali par let kot pomočniki in kot taki so si brez težave dobivali dovoljenje za izvrševanje samostojne obrti.

Po novem zakonu bo to drugače! — Vsak vajenec se mora učiti najmanj 2 in največ 4 leta, in mojster oziroma zadruga mu da izpričevalo. S tem pa še ni pravi pomočnik, ampak le pomagač. Ako hoče postati pomočnik, mora napraviti pred posebno izpraševalno komisijo pomočniški izpit. Ta obstoji v tem, da pomagač dokaže, da zna praktično zares izvrševati svojo obrt, — dokazati pa mora tudi, da je za obrt primerno teoretično izobražen! — Vprašan je namreč pri izpitu iz obrtnega računstva razne kalkulacije, pokazati mora, da razume knjigovodstvo in da bo zmožen v vsakem slučaju samostojno korespondirati s svojimi odjemalci. — Šele na to mu izda izpitna komisija pomočniško izpričevalo. Kot pomočnik mora služiti vsaj 2 leti, potem pa na podlagi svojega pomočniškega izpričevala lahko prosi za dovoljenje, da sme pričeti obrt kot mojster.

Postati samostojen obrtnik po novem obrtnem zakonu tedaj ni lahko, in tako je prav! — Velika večina današnjih mojstrov zna komaj, komaj napisati račun o svojih izdelkih. Da bi si vodili knjigovodstvo, ali da bi sami dopisovali v lepem jeziku svojim odjemalcem, tvornicam itd., je popolnoma izključeno! — In res je, ako pravi ministrstvo: »Taki obrtniki so sramota za kulturno državo.« Poudariti pa moramo zlasti, da so taki ljudje tudi sami zase veliki reveži; v potu svojega obraza si zaslužijo komaj toliko, da se beraško preživijo. Da bi tekmovali med seboj, oziroma dosegli uspehe proti izobraženejšemu tujcu, o tem ni niti govora! — Da se temu odpomore, je ustanovila država obrtno-nadaljevalne šole, v katerih se vajenci teoretično primerno izobražijo. Zato je pa tudi ukazala, da so po § 99. b obrtnega reda vsi vajenci primorani te šole obiskovati. § 100. obrtnega reda pa odločno ukazuje mojstrom, da morajo dati vajencem za

obiskovanje teh šol zadosti časa, drugače se jih kaznuje z globo od 5—200 K, in če se to ne pomaga, se jim odvzame pravica imeti vajence!

Do sedaj je bila v Trstu le na italijanski obrtni šoli za vajence vseh narodnosti obrtno-nadaljevalna šola. Naši slovenski dečki se seveda na tej šoli niso naučili ničesar, saj se tu poučuje samo v laškem jeziku! Letos smo pa s podporo naših slovenskih denarnih zavodov mogli tudi Slovenci otvoriti na tukajšnji »Slovenski trgovski šoli« za vajence vseh strok svojo slovensko obrtno nadaljevalno šolo!

Obrtniki! Ako nočete priti v navzkrižje z zakonom in vam je le količjak pri srcu napredek slovenske obrti v Trstu in njega okolici in napredek Slovenstva sploh, pošljite svoje vajence v našo obrtno-nadaljevalno šolo in poskrbite tako, da bo mogoče našemu obrtnemu naraščanju uspešno konkurirati z vedno bolj vsiljivim tujcem, ki so mu že davno na razpolago dobrote obrtnih izobraževališč omenjene vrste, ter mu je zato možno že sedaj zavzemati povsod boljša mesta, dočim se mora zadovoljiti nešolani domaćin vzlic vsej nadarjenosti in pridnosti z delom in zaslužkom slabše vrste.

Iz naše organizacije.

Štajersko

Gornjegrajsko učiteljsko društvo je imelo dne 8. decembra 1912 svoje glavno zborovanje v Bočni. Predsednik tovariš Kelc pozdravi navzočnike, posebe še imenoma milega nam gosta nadučitelja v p. Kodermana in gospo tov. Pulka, čestita na prestatem izpitu usposobljenosti, oziroma stalnega nameščenja tov. Pirc, Gočar, Rojnik, Rožanc ter posebno toplo pozdravlja tov. Pulka, naduč. in Gorič, spominjaje se usode, katera je nenadoma zadela tov. Knafliča in njega, želeč obema najuspešnejšega dela na njunih sedajšnjih mestih. Po prečitaniu dopisa od društva »Selbsthilfe« se prav posebno priporoča, da vsi udje, posebno naredivši izpit usposobljenosti, pristopijo k slovenskemu društvu »Jubilejna Samopomoč«. Za nabiranje udov v našem okraju je bila določena gospodična tov. Rojnikova na Gorič, pošta Rečica v Sav. dolini, kateri naj blagovoli predsednik navedega društva tov. Schmeidek v kratkem doposlal svoj naslov in zaznamek udov, ki so že pristopili od nas, da se bo vedela ravnati pri agitaciji. Tov. Kocbek prečita neki dopis zadevajoč stanovske zadeve, na kar se je vnela prav živahna debata ter sklenil soglasno sledeči predlog: »Zveza štaj. slovenski učiteljev in učiteljic« naj v zvezi z »Lehrerbundom« dela z vsemi postavno dopuščeni sredstvi na to, da se v prihodnje nobena učiteljska moč, storivša svojo stanovsko dolžnost in delujoča popolnem v smislu narodovega napredka, ne prestavlja iz uradnih ozirov pred disciplinarno preiskavo, ker drugače trpi napredek dotične šole in ugled učiteljstva. Na drugo poročilo tov. Kocbeka se sklene z ozirom na neko posebno stanovsko zadevo, da se v poravnavo sporov, nastavljen med učiteljstvom v šolskih zadevah, izvoli posebni obrambni odsek, ki ima preiskati vso zadevo, preden dospje predpostavljeno šolskim oblastem ter se ima dotično učiteljstvo ravnati po sklepu tega odbora; kot obrambni odsek se izvoli odbor učiteljskega društva, na katerega se je učiteljskemu osebju tega okraja obračati tozadevno z natančnimi dokazi in pojasnili. Tov. Bizjak kot bivši udeleženec pettedenskega pouka na kmetijskih šoli v Sv. Juriju ob južni žel. nam je poročal prav zanimivo o izletih, ki so se jih udeležili učitelj-gojenci navedene šole v svrhu nadaljnje izobrazbe v kmetijskih strokah, ter je žel za svoj temeljito sestavljen referat prav zaslužen pohvalo navzočnikov. Tajnica gospica Pirčeva je poročala o delovanju učiteljskega društva v tem letu ter se ji predsednik v imenu društva zahvali za njen trud in temeljito poročilo.

Kakor menda vsako, tako tudi naše društvo šepa v finančnih zadevah. Tovariš blagajnik ima jako mukotrpen in brezuspešen trud, da bi spravil v red naše denarne zadeve. Sklenilo se je mlačneže še ostro opomniti na njihovo stanovsko dolžnost, ki morajo vendar dobro vedeti, da brez nič ni nič. Svoječasno se je namreč soglasno sklenilo, da je dolžnost vsake učiteljske osebe, da pripada k tistemu učiteljskemu društvu, ki se nahaja v dotičnem okraju. Naobraženega značajneža — in k tem se prištevajo učiteljstvo — menda ne bo treba opominjati na dolžnost, ki jih ima storiti. Tedaj! — Ako kateri ne more vsega naenkrat poravnati, naj si razdeli plačevanje na mesečne obroke ter naj vse plačila izvršuje potom učiteljske zadruge v Celju; dotične tiskovine so menda prejele vse učiteljske osebe. Obenem naj javijo to predsedniku ali

blagajniku učiteljskega društva! Vsaka reč se mora spraviti v red, tedaj tudi ta!

Na to je bil izvoljen soglasno prejšnji društveni odbor, in sicer predsednik Kelc, nam. Terčak, blagajnik Burdjan, tajnica Pirčeva oziroma nam. Deleja; odbornika: tovariša Bizjak in Korban.

Ko se je še soglasno sklenilo, naj izstopi vse slovensko učiteljstvo iz družbe sv. Mohorja, in dela z vsemi silami na to, da izstopijo tudi drugi, ker družba objavlja nesramne spise ravno o tistem stanu, ki se je največ trudil, da je število društvenikov tako močno naraslo, oziroma naj »Zveza« in »Zaveza« odločno zahtevata, da društveni odbor navedene družbe opusti v popolnem tako nesramne objave, kar ni pričakovati, sklene predsednik živahno in zanimivo zborovanje, zahvalivši se za zopet mu izkazano čast. Prihodnjič vsi na Gorico!

Konjiško učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. decembra v dvorani Narodnega doma v Konjicah. Obisk je bil dovoljen, kar priča, da imajo člani društva dobro voljo in se zavedajo velikega pomena svoje stanovske organizacije.

Kot gost je zborovanju prisostvovala gđ. Gosakova iz St. Jerneja, kot novi član pa se je z veseljem sprejel tovariš Kotnik Jožef iz Rakovca.

Po predsednikovem pozdravu so se vzeli na znanje razni dopisi in poročila tovariša predsednika Schella o XXIV. glavni skupščini »Zaveze« v Celju. Referatoma tov. Schella »O okrajnih stanovskih zadevah« in pa tov. Bobiča »Nekaj malega o naših aktualnih vprašanjih« je sledila volitev odbora, v katerega so bili izvoljeni sledeči tovariši, oziroma tovarišice: Schell, predsednik; Bobič, podpredsednik; Žgajner, tajnik; gđ. Pavličeva, blagajničarka; ga. Petričeva, knjižničarka in odborniki: Serajnik, ga. Mravljakova in Kerhlanke.

Izmed drugih točk dnevnega reda je omeniti soglasno sprejeti predlog, da se učiteljstvo tega okraja zaradi dr. Pregelejeve, v koledarju (1913) »Družbe sv. Mohorja« se nahajajoče povesti, v kateri se slika učitelj kot pohujševalec in zapeljivec ljudstva, odslej ne bo več vpisalo kot član družbe; poleg tega bo učiteljstvo vplivalo na okrajne šolske svete i. dr., da odslej ne bodo več naročili knjig učiteljem sovražne družbe. Želeti je, da temu zgledu sledijo tudi druga slovenska učiteljska društva.

Prihodnje zborovanje bo začetkoma meseca marcija 1913 v Konjicah.

Po zborovanju se je vršila v isti dvorani neprilipena prosta zabava, pri kateri nam je sedanjí gostilničar »Narodnega doma« prav dobro in po ceni postregel, zakar se mu izreka na tem mestu zahvala.

F. B.

Ormoško učiteljsko društvo je imelo svoje prvo zborovanje v novem šolskem letu v četrtek, dne 5. decembra v Ormožu. Zborovanja se je udeležilo 21 članov, t. j. 60%. Udeležba bi bila lahko boljša, ko ne bi imeli nekateri člani navado, da opravijo svoje privatne posle najrajši na dan društvenega zborovanja.

Predsednik tov. Rajšp omenja v svojem pozdravu bedno stanje učiteljstva, ki leta in leta zamažj prosjači za izboljšanje plač. Ni čuda, da je že marsikateri uklonil svoj tilnik in se vdal tihi resignaciji. Vsa učiteljska duševnost je postala takorekorpasivna. Zato trpi tudi naš nastop napram javnosti in naša stanovska zborovanja so vedno slabše obiskana. Nadalje nam pojasni naše razmere napram nemškemu Verbandu, ki je poslal Zvezi grajalno pismo, kjer se nam očita nedelavnost v zadevi izboljšanja učiteljskih plač. Zaradi tega je storila Zveza odločne korake ter zahtevala, da se poravnava ta krivica v »Päd. Zeitschrift«. To se sicer še ni zgodilo, a čitali smo zopet o drugi netaktnosti Verbanda v zadevi učiteljev-prostovoljcev. Lehrerbundu bo treba temeljito pojasniti, da je edino ta upravičen zastopati skupne interese štajerskega učiteljstva ne pa Verband. Iz tega je pa tudi razvidno, da se naša deželna organizacija nekako sumljivo ruši. Z željo, da bi prinesla prihodnja pomlad vsemu učiteljstvu obilo cvetja in uresničenja vseh njegovih zahtev, otvarja tov. predsednik zborovanje.

Društvu je pristopil tov. Rakuša iz Sv. Lenarta. Predsednik ga pozdravi kot našega najmlajšega tovariša, želeč, da bi prav marljivo posecal naša zborovanja.

Podpredsednik tov. Porekar izreka tov. Rajšpu v imenu društva sožalje povodom smrti ljubljene soproge in dragega očeta. V znak sožalja se vzdignejo zborovalci s sedežev.

Po prečitaniu zapisnika zadnje seje se omenijo razni dopisi. Društvo »Selbsthilfe« želi imeti v vsakem okraju zaupnika. To se odkloni, pač pa se naprosi društvo, da naznani vsak slučaj smrti ne le v »Päd. Zeitschrift« in »Popotniku«, ampak tudi v »Učit. Tovarišu«. Priporoča se pristop k Selbsthilfe in Samopomoči.

Tvrdka Zinauer pri Sv. Jakobu v Slov. goricah je poslala na ogled stereoskop z lepimi kronoplastičnimi podobami, ki krasno učinkujejo. Kdor želi aparat za šolo ali zase, naj si ga ogleda pri tov. predsedniku. (To v znanje neudeležencev!)

Tov. Rosina je na kratko poročal o izpremehi na Balkanu od miru v San Stefanu do danes. Zborovalci so bili tovarišu za zanimivo predavanje prav hvaležni.

Drugi predavatelj, tov. Šijanec, je slikal na njemu lasten humorističen način izlet na Ivanjšico. S svojim zdravim humorjem je mnogo pripomogel k dobremu razpoloženju zborovalcev. Hvala mu!

Govorilo se je tudi o znanem pamfletu na učiteljstvo v letošnjem Mohorjevem koledarju. O stališču, ki ga naj zavzame učiteljstvo napram družbi, se ni sklepalo, ampak se to prepusti našemu parlamentu — Zavezi.

Prihodnje zborovanje, združeno z občnim zborom, je 6. februarja 1913 v Ormožu.

—ič.

Goriško.

Učiteljsko društvo za goriški okraj je zborovalo dne 5. decembra t. l. v Gorici v »Trgovskem domu«. Podpredsednik tovariš Leopold Furlani opraviči odsotnost predsednika tov. Križmana, nato pozdravi navzoče učiteljstvo ter sporoči, da ni mogoče predavati gosp. profesorju dr. Ozvaldu, ker se je močno prehladil. Predaval bo pri prihodnjem zborovanju.

Na to se spomni pokojnega cesarskega svetnika Vodopivca, bivšega šolskega nadzornika, ki je preminul dne 28. novembra 1912 v Gorici. Pokojni je bil prijatelj učiteljstva, prihajal je vedno k zborovanjem ter se živo zanimal za učiteljski napredek. Ker si je bil pridobil mnogo zaslug za učiteljstvo in sploh za šolstvo, ga je bilo pred leti učiteljsko društvo imenovalo tudi častnim članom. Pogreba se je udeležilo učiteljstvo v velikem številu ter mu položilo v znak hvaležnosti venec na krsto. V znak sožalja so vsi navzoči učitelji vstali s svojih sedežev.

Dalje prečita pismo gospoda profesorja Fr. Finšgerja, bivšega nadzornika, v katerem izreka svojo iskreno zahvalo vsemu učiteljstvu okraja goriškega za vse mnogoštevilne dokaze ljubezni, zahvaljuje se za častno članstvo in diplomu.

Sklenilo se je ustanoviti v smislu Zavezihih pravil Deželno učiteljsko društvo za Goriško. Odpošlje se deputacijo v Trst k deželnemu šolskemu svetu, da pospeši in ugodno reši prošnje onih učiteljev goriškega okraja, ki so v zadnjih letih zaprosili za definitivno nameščenje. V deputacijo so bili voljeni tovariši: Križman Ign., Bajt Franc in Medvešek Peter.

Končno se sklene še naprositi c. kr. okrajni šolski svet, naj naroči za vse šole goriškega okraja načrte za risanje, ki so izšli na Dunaju v c. kr. zalogi šolskih knjig.

Politiški pregled.

* **Gosposka zbornica avstrijska.** Gosposka zbornica je 30. novembra končala razpravo glede službene pragmatike. Predloga je sprejeta z vsemi izpremehami, katere je nasvetovala komisija. Tudi dodatni predlogi kneza Schwarzenberga, ki določajo poostreitev koalicijske pravice državnih uradnikov, so bili sprejeti. Predloga odide sedaj zopet v poslansko zbornico.

* **Državni zbor.** Nemškonarodna korespondenca poroča, da se vrši zadnja seja poslaniške zbornice 20. t. m. in da se zbornica zopet snide 15. januarja, da reši tekoče zadeve. Delegacije bodo zborovale pred Veliko nočjo. Po 20. decembru bo več deželnih zborov zborovalo. Gosposka zbornica ima sejo dne 17. decembra. Predsednik poslaniške zbornice dr. Sylvester je izjavil, da se bo moral poslovnik le začasno podaljšati in da bo zadnja seja 20. decembra. V sedmih dneh mora zbornica rešiti vse nujne zadeve, a rešila jih bo le, če bodo govorniki kratko govorili. Ako le ena stranka nastopi z daljšimi govori, se brambne predloge, mali finančni načrt, službena pragmatika, začasni proračun in začasno podaljšanje poslovnika (lex dr. Krek-dr. Kramar) ne bodo mogle pravčasno rešiti.

* **Nadvojvoda Franc Ferdinand** se je mudil te dni na lovu kot gost nemškega cesarja. Ta obisk je bil seveda tudi političnega značaja, in nadvojvoda je gotovo imel s cesarjem Viljemom prav obsežne pogovore o sedanjem položaju. Listi poročajo, da bo nemški cesar vplival ugodno na rusko politiko glede srbskega vprašanja. Istočasno se je mudil v Berlinu tudi šef generalnega štaba Schemua in konferiral s šefom nemškega generalnega štaba Moltkejem.

* **Kako se bo rešilo vprašanje glede Hrvaške.** General Rhenen je imenovan za poveljnika 13. armadnega zbora v Za-